

לכל ציוד יש שם

הרצאה בגלריה הוראס ריכטר

18/10/2004

סדר שקופיות

- (1) איסמר ליטמן
- (2) התמונה של קרל הופר
- (3) אלפרד רוזנברג
- (4) היטלר בפריס
- (5) אמנות קלוקלת
- (6) הפוסטר אוטו פרוינדליך
- (7) להנבך גבי' פון רובוט והבת של הצייר
- (8) שפסגרבן
- (9) נסיעה לילית ברכבת
- (10) פרה עיוורת
- (11) אגון שילה

1. איסמר ליטמן

איסמר ליטמן נולד בשנת – 1878 למר בברסלאו וברלין, קיבל דוקטורט בשנת 1901 באוניברסיטה של ברסלאו, קיבל רישיון עו"ד ב- 12.9.1906.

משרדו ברח' שווידניצר שטרסה 30 בברסלאו היה שכור. בשנת 1933 נלקח ממנו רישיון עו"ד ורישיון נוטריון (22.6.1933).

קטה ליטמן אשתו, הילדים : הנס, אוה, פריץ ורות. באוסף היו 6000 יצירות (מתוכן 370 יצירות שמן) מתוך 60 תמונות של אומנות קלוקלת בתערוכה על אומנות קלוקלת - 45 מתוכן נשרפו ו- 15 הוצגו, הוחמרו ונמכרו. בברסלאו – העיר השלישית לפי מספר יהודים בעיר. הציירים המפורסמים : קוקושקה, שאגל, אוטו מילר נולדה קירשנר וקרל הופר.

השאל תמונות למוזיאון. מסר תמונות לבנקים כדי לקבל אשראי

עיריית ברסלאו החרימה תמונות בשל חובות לא מוגדרים. באוקטובר 1934 התאבד ליטמן ובנובמבר רות נאסרה. היא היתה בת 17 (נולדה בשנת 1917).

בשנת 1935 עלתה עם אימה לפלשתינה וזאת אחרי שמסרה
לפרל תמונות למכירה (שם הוחרמו 64 היצירות אומנות
קלוקלת).

3. קרל הופר

קרל הופר נולד בקרלסרוהה בשנת 1878 נפטר ב- 3.4.1955 צייר
שהושפע ע"י הקלאסיצינים של הנס טומא והסימבוליזם של
בוקלין וגיישר על שניהם כאשר עבר לפריס ונפגש עם
האכספרסיוניסטים הוא הושפע בעיקר מסזן. הצטרף לתנועה
אכספרסיוניסטית בשם "הרוכב הכחול."
תמונה זו נולדה ב- 1911 על ידי קנדינסקי על פי שם תמונה
שהוא צייר בהשאלה מ- "הגיבור על סוס לבן".
הנאצים עלו לשלטון והוא פוטר מעבודתו כמורה בבי"ס
לאמנות; נאסר עליו לצייר ונאסר עליו להציג תמונותיו.
311 ציורים שלו הוחרמו במוזיאונים גרמניים. בסה"כ הוחרמו
1000 ציורים בשל היותם אמנות קלוקלת.
בתום המלחמה הוא מנהל האקדמיה לאמנויות בברלין עד
פטירתו בשנת 1955.

תמונת אישה יושבת 1927 קרל הופר התמונה נמסרה ע"י
האלמנה למקס פרל בשנת 1935 כדי שימכור אותה אך הגסטפו
החרים אותה במסגרת החרמת 60 ציורים של אומנות קלוקלת.

גבלס החליט שהיא יקרה מידי כדי שתושמד ונתן לקרל בוכהולץ

לפרסם מודעה בעיתוני אירופה :

”ציורים מאומנות בת זמננו

למכירה במחירי הזדמנות”

(רעיון – נקיון גרמניה מאומנות קלוקלת כדי להשיג כסף לממון

המלחמה.

גבלס כתב ביומנו :

”לפחות ניתן להרוויח כסף מזבל זה”.

הנס רנפט קורא את המודעה שפורסמה בשנת 1939 ב- aften

posten - עיתון ערב נורבגי.

מו”מ מתנהל במהלך 1939 ו- 1940 - נציגי קרל

בוכהולץ הגיעו לאוסלו וסוכם על רכישת 11 תמונות ע”י רנפט –

3 מקס בכטשטיין, 4 קרל שמיט-רוטלו, 4 קרל הופר, כל ה- 11

התמונות, 2,350 קרונות.

10 כל אחת ב- 200 וזו ב- 350.

ב- 7.4.1940 סוכם על המחיר

ב- 9.4.1940 פלשה גרמניה לנורבגיה

נמכרה ב- 150,000 דולר.

הבת אליזבט מורפיט גרה בנורפולק אנגליה. ב- 1995 נתנה את

ציור לסטפן ריץ למכירה. הוא שאל ב-

Art lost register, והם דיווחו לרות הלר!

אגון שילה – העיר קרומאו (העיר והנהר)

וילהלם (וילי) הלמן – מהנדס ודייזי אישתו הוא נולד ב- 1.3.1883

בוינה והיא נולדה ב- 22.4.1895 הם נישאו בשנת 1912.

ברגע שאירע האנשלוס הם ברחו עם אחותה של דייזי, אנה

וינברג לסאן פאולו. היו להם הרבה תמונות של אגון שילה.

VUGESTA לקחו את התמונות של הלמן ובפברואר 1942 מכרו

אותן באמצעות הדורותאוס. התמונה הזאת נמכרה לוולפגנג

גורליט. דייזי דרשה את התמונה ב- 1947 אך בקשתה נדחתה

בתרוץ שהקונה לא ידע שהתמונה הוחרמה.

בית המשפט בגרץ אישר החלטת הדחייה בפברואר 1943 ויליהם

נפטר ב- 9.6.1964 ודייזי ב- 5.1.1977. גורליט השאיל את כל

התמונות שלו למוזיאון בלינץ, ב- 1953.

יום אחד לאחר מכן, ב- 19.7.1937 הוצגה האמנות הקלוקלת של

: אגון שילה, גוסטב קלימט ומכס ליברמן ואחי (בסה"כ הוצגו

1,000 תמונות בתערוכה זו, והיא עברה ב- 11 ערים בגרמניה.

החרמת תמונות אלה :

שריפתן,

מכירתן,

16,000 תמונות סולקו ממוזיאונים גרמניים בשל היותם אמנות

קלוקלת.

היטלר רצה אמנות שתתאר את העם volk

וקהילת העם volksgemeinschaft שתבטא את העם ביטוי

קולקטיבי.

ציור של אוטו פרוינדליך היה פוסטר לתערוכה של האמנות

הקלוקלת.

ב- 30.6.1939 כבר נמכרו 125 תמונות ע"י פישר בלוצרן.

אלפרד רוזנברג נולד בשנת 1893 באסטוניה למד ארכיטקטורה

במוסקבה הכיר את היטלר בשנת 1919 נדון למוות בשנת 1946.

באוסטריה הוקם ארגון נאצי

Vugesta

Verwaltungstelle für jüdische umzugsgut der Gestapo

כדי להחרים תמונות של יהודים. 8,000 יצירות הוחרמו ע"י

ווגסטה ועוד 25,000 יצירות נלקחו באופן פראי מיהודים ע"י

משפחות אריות.

1,000 יצירות נשרפו.

גרינג פרסם באפריל 1938 את הצו על דיווח של רכוש יהודי

ניתנה ארכה עד 30.6.1938 למסור דווח זה.

הביקור של היטלר בפריס 28.6.1940 ביקור יחיד שלו.

כך החל השוד בצרפת (בית רוטשילד).

היטלר אהב אמנות אוסטריית מסוג בידרמאייר וכך נאספו עבורו

ע"י אלפרד רוזנברג

EER

EINSATZ REICHSLEITER ROSENBERG

נוסד ב- 5.7.1940 בפריס! תמונות עבור מוזיאון לינץ

ברני שוורץ כתב ספר על האוסף של היטלר שמיועד ללינץ. ב-
OFD מצויים כרכים של כל הציורים האלה. גבלס הקים ועדה
להערכת יצירות אמנות וקבעה מי מקובל ומהם תמונות של
אמנות קלוקלת כגון הופר שילה, קלימט, דיקס, קליי, מכס
ליברמן.

ב- 3.11.1942 ניתן צו ע"י הרייכסמרשל גרינג שיצירות EER
מחולקות :

(1)	6,000 ללינץ
(2)	אח"כ גרינג
(3)	אח"כ תעמולה אנטישמית
(4)	מוזיאונים גרמניים
(5)	מכירה.

שוד יצירות בתקופת השואה

650,000 יצירות נגזלו ע"י הנאצים מיהודים בגרמניה ועד

4,350,000 יצירות בארצות אחרות.

סה"כ חמישה מיליון : מהם,

200,000 בגרמניה ואוסטריה

150,000 מארצות אירופה המערבית

300,000 במזרח אירופה

29,000 ברכבות לגרמניה

מדובר ב- 20% מיצירות האמנות באירופה.

המכירות בוצעו בארצות ניטרליות, שבדיה, ספרד, פורטוגל, טורקיה, ארצות דרום אמריקה ובמיוחד שוויץ (לשוויץ הגיעו יצירות בשווי של 15 מיליארד ליש"ט) ללינץ הופקדה גלריה ALMAS לקנות את היצירות המיועדות במכירות של לנגה מאוצרות האספנים היהודים.

כל רוכש תמונה בבית מכירות, גלריה או מוזיאון דורש פירוט של חקר פרובננס – לבתי המכירות הגדולים כמו סותבייס, כריסטיס, וילה גריזבך וכמוהם יש תכנית Due diligence שכולל :

(1) צוות פרובננס שבודק את הבד, המסגרת והחותמות.

(2) קטלוג רייזוננס של הצייר

(3) פניות לוילדנשטיין, art lost register

לגבי מידע (ראה התמונה של קרל הופר).

הבעיות : שנוי שם הציור

מסגרת חדשה

ירושה כשהיורש לא ידוע מהיכן קיבל המוריש את

התמונה.

זומרגוט נולד ב- 23.9.1859 (בעלים ומנהל של ביי"ח לטבק).

לזומרגוט היו 106 ציורים מהם 28 תמונות של מנצל.

ב- 2000 פנה אלי הרלד קניג שהתמונות של lehnbach , גב' רוברד עם הבת של הצייד נמצאת ברשותם – התמונה מיועדת ללינץ נמכרה ב- 7.2.1939 (לנגה) 9.3.2003 נחתם הסכם עם OFD.

בספטמבר 2002 הגיע אלי הקטלוג של נוימסטר.

SCHAFFSGRABEN IN BERLIN הנוף 60 X 47 ס"מ צוירה בשנת 1846 בשנת 1939 אצל לנגה שולם עבורה 41,000 מרקים.

עכשיו 1,05 מיליון אירו.

מנצל נולד בשנת 1819 ונפטר בשנת 1905 אהוב על היטלר!

אלפרד זומרגוט מסר ב- 19.5.1940 רשימה של הציורים כולל אלה שהוחרמו כבר ב- 1939 כדי שישמשו למימון המעשר שהוטל על היהודים.

על התמונות היו רשום :

ארתור הנקה היה חרשתן שסיפק ציוד למפעל קרופ. (הוא רכש את התמונות אצל לנגה ב- 2.9.1939).

הוא נפטר ב- 1959.

ברשותנו כרטיס התרמות במפלגה הנאצית 20.12.1935 אישור על תרומות למפלגה.

היורשים של ארתור הנקה שגרים בלוס אנג'לס קליפורניה מסרו בשנת 2002 את התמונות לנוימסטר למכירה פומבית שנועדה ל- 30 בספטמבר 2002.

שבוע ימים לפני כן הוצאנו צו מניעה ב- 29.11.2002 נדונה בקשה
לבטול צו המניעה וצו המניעה אושר.

PROVENANC

בסותבייס לבד יש 100 ספרים.

160 אתרי אינטרנט.

הנאצים עצמם פרסמו חוברת של מה שלקחו, מה שהוחרם ומה
שנמכר.

14 מתוך 2,000 תמונות שלא נודעו בעליהן הושאלו למוזיאון
ישראל בירושלים.

100,000 תמונות נגזלו בצרפת

61,233 הוחזרו לבעליהם

החזרת תמונות

עוד בשלהי המלחמה ב – 5.1.1943 בלונדון התכנסו 17 נציגי
מדינות והצהירו על בטלות כל המכירות שבוצעו במלחמה
בנכסים שהוחרמו.

בסתיו אותה שנה הקים הצבא האמריקאי מחלקה

Fine Art & Archives

MFAA

שתפקידה היה לתפוס ולשמור את חפצי האמנות והיודאיקה
שימצאו במהלך המשך המלחמה וכבוש גרמניה.

בתום המלחמה הוקמו Collecting Points והתמונות הוחזרו
לארצות הציירים.

בין 1947 ל – 1949 נרשמו רק 2290 תביעות להחזרת 11,721
ציורים .

2236 פסלים 400,000 יצירות נמכרו ע"י האו"ם.

עד 1990 לא נעשה הרבה.

עם נפילת החומה קיבלו בגרמניה חוק כי כל רכוש יהודי יוחזר
ליהודים.

וב – 1996 התעוררה פרשה של משפחת גוטמן מהולנד.

ב – 9.6.98 – יזם משרד החוץ האמריקאי ומוזיאון השואה

בושינגטון שולחן עגול של מומחים וב – 30.11.98 התכנסו נציגם

של 44 מדינת וקיבלו את הצהרת וושינגטון.

החזרת יצירות אמנות

הצבא הבריטי החזיר 468,000 יצירות .

הרוסים העבירו 1,6 מליון יצירות לארצות החברות בברית
ורשה.

צרפת החזירה 45,000 חפצי אמנות (מתוך 60,000) ומכרה
13,000 חפצי אמנות שבעליהם לא אותרו.

הולנד בלעה 4,300 יצירות.

28 ארגזים הגיעו ב – 1951 לישראל (ע"י IRSO) 700 תמונות .
נשארו עוד 3 מליון חפצי אמנות שיש לתבוע החזרתם.

בלונדון הוקם ע"י בעל המלונות דיוויד לואיס

Comision for looted Art in Europe

ECLA (החזירה 400 יצירות)

בארה"ב : פטאקי – banking comision

בישראל : איל"ר

באנגליה : Art Loss Register

אתר אינטרנט ע"י איגוד המוזיאונים בארה"ב

NAZI ERA PROVENANCE

WAS EINMAL WAR - סופי לילי

אליזבת טיילור

תמונה של ואן גוך – בית המשוגעים של סן רמי. נגזל ממשפחת מאוטנר.
אבא של אליזבת טיילור קנה אותו בלונדון ב – 1963. היא תבעה ב- 2004
פסק דין הצהרתי כי התמונה שלה.

ומה הלאה

החוק זכרון אחריות ועתיד שהתקבל בגרמניה קבע שלא יהיו עוד תביעות
אך הוציא במפורש בסעיף 16 ענין יצירות אמנות.
ממשלת ארה"ב

נ.

זהבה כנען (נ"א (1) 114)

פסק דין מיום 11.9.1993 סוחרת בשוק הפשפשים ביפו רכשה תמורת -250
שם בתווך של סוחר שגם לו חנות בשוק , שני ציורים מאת מרים מזרחי –
רוכלת אחרת בשוק. בנקוי הציורים ראתה את הסימון מוזיאון יהודי נ.י
ואז התברר שהם של ראובן רובין והושאלו לממשלת ארה"ב לשם הצגה
בתערוכה על אמנות יהודית (ב – 1980) (-115,000 דולר).

_____ : אין אדם יכול להקנות לאחר יותר זכויות מאלה

המוחזקות על ידו (Nemo dat Quot not habet) ועל כן מי

שרוכש נכס גנוב אינו זכאי לבעלות.

תקנת השוק דורשת :

- (1) שלא תהיה טעות משותפת לגבי ערך הנכס.
- (2) שלא תהיה טעות לטיב האמנותי של התמונה.
- (3) החובה לעקוב (TRACING) כיצד רכש המוכר את
הציור? באילו נסיבות עבר הנכס לידי המוריש של

המוכר The Low of Tracing

פרקי הרצאה

1. עו"ד איסמר ליטמן ואספנים אחרים
2. התמונה של קרל הופר
3. וילי הלמן והתמונה של אגון שילה
4. אלפרד רונברג ו-EER
5. הרעיונות של היטלר
6. גבלס, גרינג ואמנות קלוקלת
7. סטטיסטיקה של שוד יצירות אמנות

הנאצים שדדו 650,000 יצירות אמנות בשנים 1933 – 1945

200,000 בגרמניה ואוסטריה

150,000 בארצות אירופה המערבית

300,000 בארצות מזרח אירופה

29,000 קרונות רכבת עמוסים בחפצי אמנות

ב- 1945 מצאו בנות הברית 5 מיליון חפצי תרבות ואמנות במחסנים גרמניים.

הרוסים העבירו לברית המועצות 1,8 מיליון חפצי תרבות מאזורים שנכבשו על ידם.

8. אלפרד זומרגוט ותמונותיו

9. החזרת יצירות אמנות למוזיאונים בעולם

10. סטטיסטיקה של החזרת יצירות אמנות

הצבא הבריטי החזיר 468,000 תמונות רישומים ופסלים. הרוסים העבירו 1,6 מיליון יצירות לארצות ברית ורשה.

צרפת החזירה 45,000 יצירות (מתוך 60,000) ומכרה 13,000 חפצי אמנות שבעליהם לא אותרו.

הולנד בלעה 4,500 יצירות

נשארו עוד 3 מיליון חפצי אמנות שיש לתבוע החזרתם.

אגון שילה

נולד ב- 12.6.1890 באוסטריה (העיר טולין) ונפטר בווינה (בן – 28)
ביום 31.10.1918 (שפעת) למד באקדמיה לאמנות בווינה אך לא
סבל את המורים ועזב ב- 1909 יחד עם חברים שיסדו את
הקבוצה : "קבוצת אמנות חדשה"

.NEUKUNSTGRUPPE

הוא הושפע מגוסטב קלימט והיה לחבר קרוב. נאשם והורשע
בהחדרת פורנוגרפיה לילדים . התמונה של העיר קרומאו (העיר
והנהר) - על גדות הנהר מולדבה בבוהמיה צויירה בשנת 1916
(אמו של הצייר נולדה בעיר זו) והייתה שייכת לוילי ודייזי הלמן
– משפחה יהודית בווינה (בעלת בתי חרושת לטקסטיל). הם
רכשו את התמונה מאגון שילה עצמו שהיה ידיד קרוב שלהם,
זמן קצר לאחר שהוא צייר אותה.
באוקטובר 1938, הנאצים החרימו את האוסף כולו והתמונה
הזאת בתוכו.

וולפגנג גורליט קנה אותה במכירה בווינה והלה מסר אותה ל-
neue - gallerie בלינץ בינואר 1953.

לוסיאן סימונס מנהל סותבייס בניו-יורק חקר את גורל התמונה
ויחד עם אנדריאה יונגמן מנהלת סותבייס באוסטריה, הצליחו
להחדיר את התמונה ליורשים של הלמן.

ביוני 2003 נמכרה התמונה בעשרה מיליון דולר.
תורת הגזע כללה גם את השמדת ערכי תרבות.
Kultur pulitik התבססה על הסיסמא כי היהודים מרעילים את
בארות התרבות הגרמנית. לפיכך, הצרו צעדיהם של האמנים
כגון : פול קליי, קטה קולביץ, דיקס ונולדה.
דקדנטיות יהודית judische decadence של רפובליקת ויימאר.
פאר הגזע הארי הוצג ב- 18.7.1937 בתאריך זה נחנך בית
האמנות במינכן.